

Grazers bannen bramen uit het bos

Vele bossen in Vlaanderen hebben te lijden onder een hoge stikstofaanvoer vanuit de lucht. De effecten hiervan worden versterkt door de kleine oppervlakte van de Vlaamse bossen en hun ligging in een intensief gebruikt landbouwlandschap. Opmerkelijk is de uitbreiding van stikstofminnende planten zoals bramensoorten, die vaak de typische soorten van oude bossen verdringen.

Sinds 2004 grazen er runderen en paarden in het natuurreservaat Bos t'Ename nabij Oudenaarde. Deze grote grazers begeleiden de omvorming van voormalige landbouwgronden naar bos. De dieren werden ook ingezet als integrale beheersvorm voor het geheel van graslanden, voormalige akkers en bestaand bos. Onderzoek naar de effecten van begrazing in het bos toonde aan dat de bedekking van bramen in 2008 met de helft was verminderd. In de winter en het vroege voorjaar, wanneer voedsel schaars is, zoeken grote grazers het bos op om de altijd groene bladeren en takken van bosbramen te eten. Op dat moment ontluiken ook vele voorjaarssoorten in het bos. Daardoor worden niet alleen bramen teruggedrongen, maar kunnen ook frêle voorjaarssoorten zoals bosanemonen vertrappeld worden. Smakelijke soorten zoals wilde hyacinten, kleine maagdenpalm en viooltjes worden aangevreten. Daardoor verminderen ze in aantal en vormen ze veel minder bloemen en zaden. Altijd groene soorten zoals kleine maagdenpalm en klimop zijn zeer gegeerd en kunnen door begrazing zelfs verdwijnen.

Grote grazers zijn zeer geschikt om bramen in het bos terug

te dringen, maar ze kunnen ook ongewenste neveneffecten hebben op de voorjaarsflora. Op langere termijn zijn de effecten van begrazing nog onzeker. Misschien zal het bos zijn aantrekkingskracht verliezen als de bramen sterk afnemen. Dan kan de voorjaarsflora zich herstellen. Een matige begrazingsdruk en het tijdelijk of permanent uitrasteren van kwetsbare zones, zoals ook in Bos t'Ename gebeurt, zijn tot dan de aangewezen maatregelen.

Jan Van Uytvanck,
jan.van.uytvanck@inbo.be, tel 02 558 18 64

Archeologische pruimpitten leren ons iets over vroege fruitteelt

Het INBO en de UGent onderzoeken samen met het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed (VIOE) sleedoorn- en pruimpitten in Vlaamse archeologische contexten. Op basis van de afmetingen en de vorm delen we de pitten in in zogenaamde morfotypes en vergelijken we ze met pitten van de soorten die we vandaag kennen. In de oudste context komen enkel kleine sleedoornachtige pitjes voor, terwijl de meer recente contexten steeds meer grote, afgeplatte pitten bevatten, een teken van domesticatie.

De oudste pitten zijn gevonden in Zele en dateren uit de late IJzertijd tot de vroeg-Romeinse Tijd. Deze pitten zijn dus al zo'n 2000 jaar oud. Hier zien we twee verschillende morfotypes: enerzijds heel kleine en ronde pit-

jes en anderzijds pitten die meer langwerpig en afgeplat zijn. De laatste groep pitten kan wijzen op selectie door de mens naar grotere vruchten.

De volgende groep pitten dateren uit de 13e en begin 14e eeuw. Hier duiken – naast de kleine, ronde sleedoornpitten – grotere en meer afgeplatte pitten op, die hoogstwaarschijnlijk afkomstig zijn van kroosjespruimen. Deze oude cultuurplant werd in West-Europa geïntroduceerd, vermoedelijk al in het Neolithicum.

In de nog jongere contexten stijgt het aandeel van grote, afgeplatte pitten afkomstig van kroosjespruim en andere gedomesticeerde pruimen, wat wijst op toenemende selectie en domesticatie. Opvallend is wel dat bepaalde morfotypes nu niet meer voorkomen en in de loop der eeuwen verdwenen zijn.

Leander Depypere, leander.depypere@ugent.be, tel 09 264 50 72
Kristine Vander Mijsbrugge, kristine.vandermijsbrugge@inbo.be,
tel 054 43 71 46
ANB-medewerker, gedetacheerd bij het INBO

Variatie aan pruimpitten uit een 14de eeuwse kloostercontext te Mechelen.
Het maatstreepje komt overeen met 1 cm.